

colloquium-journal

ISSN 2520-6990

Międzynarodowe czasopismo naukowe

Earth sciences
Medical sciences
Juridical sciences
Technical science
Economic sciences
Pedagogical sciences
Psychological sciences
Physical education and sports

№28(115) 2021

PEDAGOGICAL SCIENCES

УДК: 373.24

*Бабаян Юлія Олександрівна,
Крюкова Ольга Афанасіївна**Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського*

КОРЕКЦІЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ГРИ

*Babaian Yuliia,
Kryukova Olga**Mykolaivskyi National Sukhomlynskyi University*

CORRECTION OF AGGRESSIVE BEHAVIOR OF PRESCHOOLERS BY MEANS OF GAME

Анотація.

У статті аналізуються особливості ігрової діяльності як засоби корекції агресивної поведінки дошкільників. Визначено, що гра для дитини є посиленою формою участі в суспільному житті, засобом активного пізнання дійсності, відносин дорослих. У грі за допомогою ролей моделюються соціальні відносини між людьми, а за кожною роллю стоять знання та вміння користуватися правилами соціальної поведінки, що їй дозволяє дитині поводити себе адаптивно. З огляду на це, у грі є виняткові можливості для діагностики та корекції соціально-особистісного, пізнавального й фізичного розвитку дитини, виявлення та розв'язання значущих для неї проблем і труднощів.

Abstract.

The article analyzes the features of play activities as a means of correcting aggressive behavior of preschoolers. It is determined that play for a child is a feasible form of participation in public life, a means of active cognition of reality, adult relationships. The role-based game simulates social relations between people, and behind each role is the knowledge and ability to use the rules of social behavior, which allows the child to behave adaptively. With this in mind, the game has exceptional opportunities to diagnose and correct the socio-personal, cognitive and physical development of the child, to identify and solve significant problems and difficulties.

Ключові слова: агресія, агресивна поведінка, гра, провідна діяльність, ігрова діяльність.

Keywords: aggression, aggressive behavior, play, leading activities, play activities

Агресивна поведінка дітей і підлітків, що трактується вченими як відхилення від соціальних норм, набула останнім часом масового характеру, що поставило це явище в центр уваги психологів, педагогів, соціологів, правоохоронних органів тощо. Така поведінка визначається впливом неблагополучної сім'ї, негативним впливом однолітків, неконтрольованих засобів масової інформації. На виникнення агресивної поведінки впливають також такі фактори, як: відсутність згуртованої родини, негативні взаємостосунки між членами родини, відсутність близькості між батьками та дітьми, негативний стиль сімейного виховання тощо.

З метою розв'язання проблеми корекції агресивної поведінки дошкільників ми здійснили пошук засобів, які би сприяли успішному вирішенню цього питання. Серед небагатого арсеналу засобів ми спинилися на потенційних можливостях ігор, які спрямовані на емоційну взаємодію з оточуючими, допомагають пом'якшити процес соціальної адаптації.

Педагогіка розглядає гру як важливий засіб розвитку та виховання особистості дитини. Об'єднуючись в ігрові колективи, діти вступають між собою в різноманітні відносини, активно відображають життя і діяльність дорослих. Через гру здійснюється соціальна обумовленість психічного розвитку дитини (Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв,

С.Л. Рубінштейн). У грі відбувається орієнтація дитини у сенсі людської діяльності. Виховні можливості гри сприяють введенню дитини в різні сфери людського життя (моральну, інтелектуальну, емоційну, соціальну тощо). Різноманітні за змістом, формою ігри знайомлять дітей з реальністю, забезпечують засвоєння соціального досвіду у вигляді знань, умінь, навичок, моральних норм і правил поведінки.

Учені розглядають гру і як засіб самореалізації дитини, що дає їй можливість апробувати себе у різних ролях, ситуаціях та значно полегшує процес прийняття соціальних норм у реальному житті.

Слід зазначити, що у грі є виняткові можливості для діагностики та корекції соціально-особистісного, пізнавального й фізичного розвитку дитини, виявлення та розв'язання значущих для неї проблем і труднощів. З огляду на це гру здавна широко застосовують у психолого-педагогічній науці як діагностичний, корекційний і терапевтичний методи. Показниками для проведення корекційних ігор є труднощі дітей у спілкуванні, соціальний інфантилізм, недостатній рівень довільної регуляції поведінки, емоційне неблагополуччя, важка адаптація тощо. Вибір гри як засобу корекції агресивної поведінки дошкільника зумовлюється кількома чинниками, а саме:

- по-перше, вона є провідним видом діяльності в дошкільному дитинстві (О.М. Леонт'єв);

- по-друге – способом включення дитини в соціальні відносини (Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін);

- по-третє – ефективним розвивальним середовищем (С.Л. Рубінштейн, О.П. Усова).

У працях видатних учених знаходимо психологічне обґрунтування гри з позиції історичного підходу до проблеми її походження, розуміння її соціальної сутності та функції психологічного механізму діяльності дитини. Започатковані Б.Г. Ананьєвим, П.П. Блонським, Л.С. Виготським, О.В. Запорожцем, В.В. Зенківським, О.М. Леонт'євим, С.Л. Рубінштейном, Д.Б. Ельконіном та ін., ці дослідження мають велике значення і сьогодні для подальшої розробки теорії ігрової діяльності. Визначаючи важливе значення гри як засобу впливу на розвиток різних психічних процесів, зазначимо, що такий підхід до розуміння рушійних сил розвитку психіки здійснювався головним чином при дослідженні інтелектуальних, вольових, емоційних процесів, тим часом його реалізація в царині соціальних процесів тільки розробляється. Тож проведення теоретичних і практичних досліджень у цьому напрямку є нагальною потребою. Саме тому головним завданням даного етапу роботи вважаємо з'ясування значущої цінності ігрової діяльності як засобу корекції агресивної поведінки дошкільників.

Проблема наукового обґрунтування гри, її ролі у житті сучасної дитини набуває особливого значення у зв'язку із завданнями модернізації системи освіти, й, насамперед, її дошкільної ланки. Точкою зіткнення соціальної адаптації та гри є розуміння того, що в грі за допомогою ролей моделюються соціальні відносини між людьми, а за кожною роллю стоять знання та вміння користуватися правилами соціальної поведінки, що й дозволяє дитині поводити себе адаптивно.

Гра - один із видів діяльності людства. У дослідженнях філософів, соціологів, істориків культури (Г. Лібшер, Г. Клаус, К.Г. Юсупов, В.І. Істомін, В.І. Устименко, Д.М. Узнадзе тощо) розглядаються роль та цінність гри у житті суспільства, окремої особистості, культури взагалі. Дослідники відмічають її умовність, провідне значення у прогнозуванні та формуванні соціальної поведінки, самоствердженні, самовдосконаленні людини. Грі відводять важливе значення у вивченні психологічних особливостей дошкільника, умов організації його діяльності.

Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, О.М. Леонт'єв, О.В. Запорожець вважали, що дитячі ігри стихійно, але закономірно виникли як відображення трудової та суспільної діяльності дорослих. Гра – це соціальне явище, яке виникає у процесі історичного розвитку людства. Вона є для дитини посиленою формою участі в суспільному житті, засобом активного пізнання дійсності, відносин дорослих; ігрові дії завжди реальні та соціальні. Гра – чутлива до сфери міжособистісних відносин, тому її змістом є родина і система людських відносин.

Л.С. Виготський вважав гру школою соціального розвитку дитини, джерелом її розвитку, а також зоною найближчого розвитку [2, с. 256]. За концепцією Л.С. Виготського, ігрова діяльність є способом активного засвоєння дитиною людської культури, системи соціально вироблених знаків (мова, форми спілкування тощо). Вона спрямована на майбутню діяльність, головним чином соціального характеру. У грі дитина імітує, переносить дії дорослих у власну діяльність, оволодіваючи основними соціальними відносинами і проходячи школу соціального розвитку, «...гра потребує від дитини орієнтації в системі людських відносин, оскільки спрямована на їх відтворення» [2, с. 262].

Важливий внесок у розвиток теорії ігрової діяльності зробив В.В. Зеньківський, який стверджував, що ігри забезпечують емоційно-психологічне «вростання» у соціальний світ, накопичення соціальних почуттів, моральних ставлень, формування соціального досвіду. На погляд ученого, гра вводить дитину в соціальне життя того часу, в якому вона живе, виконує функцію зв'язку з минулим, є важливим засобом соціального успадкування [4, с. 7].

В умовах сьогодення особливого значення набуває теза, сформульована видатним ученим О.В. Запорожцем про те, що гра є справжньою соціальною практикою дитини, її реальним життям у колективі, в якому формуються суспільні якості та моральна свідомість особистості. Він вважав, що гра як практична діяльність дитини сприяє вдосконаленню психічних процесів, оволодінню новими способами та формами діяльності, забезпеченню емоційного спілкування і формуванню гармонійних відносин з навколишнім. Граючи, дитина оволодіває соціальною дійсністю в дійовій формі, соціально вдосконалюється [3, с. 5-10].

О.М. Леонт'єв запропонував загальну структуру ігрової діяльності як психологічного механізму, зміни якого впливають на характер діяльності. На погляд ученого, гра для малюка є засобом засвоєння людської дійсності, його ігрові дії завжди реальні та соціальні й спрямовані на реалізацію узагальненої соціальної функції дорослих. Суть гри вчений вбачав у задоволенні потреби дитини «діяти як дорослий» [6, с. 479].

Значний вплив на становлення теорії гри мали праці С.Л. Рубінштейна, який довів, що розвиток людини зумовлюється конкретними видами її діяльності (грою, навчанням, працею). З'ясовуючи природу гри, С.Л. Рубінштейн класифікує її як осмислену діяльність. «Гра - це діяльність; це означає, що гра є виразом певного ставлення особистості до навколишньої діяльності» [7, с. 288]. «Гра людини - породження діяльності, через яку людина перетворює дійсність та змінює світ. Сутність людської гри - у здатності, відображаючи, перетворювати дійсність» [7, с. 292]. Ця здатність у грі з'являється й у грі формується. У грі формується й потреба впливати на світ. У цьому, на думку С.Л. Рубінштейна, основне значення гри.

У теорії гри, за концепцією Д.Б. Ельконіна, соціальна ситуація розвитку дитини розглядається з

позиції філогенезу. Вчений довів, що ігрова діяльність має історичне походження, пов'язане зі зміною системи тих відносин, у які вступає дитина у суспільстві; вона соціальна за своїм походженням, тобто виникає з умов життя дитини у суспільстві [8]. Таким чином, гра історично трансформувалась у діяльність, яка сприяє засвоєнню дитиною суспільного досвіду, орієнтації у людських стосунках і мотивах діяльності, виконує функцію соціалізації особистості, де адаптація є першим етапом.

На думку Л.І. Божович, гра дає змогу опанувати ідеальну форму засвоєння зразків поведінки, переводячи вимоги, які йдуть ззовні, у вимоги до себе. Виконання правил гри потребує підпорядкування своєї поведінки вимогам зовнішнього середовища, що значно сприяє полегшенню адаптації дітей у суспільстві [1].

Значення гри у формуванні соціальності дошкільника відмічав і Г.С. Костюк. Він стверджував, що «граючись, дитина активно пізнає навколишню, і передусім соціальну дійсність, включається в доступні для неї форми у життя дорослих, входить в їхні ролі..., наслідує і засвоює їхні функції. Гра є першою школою дитини, яка має важливе значення для її загального розвитку» [5, с. 347].

Отже, для нашого дослідження особливо значущими є такі положення теорії гри:

- гра соціальна за своїм походженням;
- гра є засобом включення дитини в соціальні відносини;

- гра в дошкільному віці особливо сензитивна до сфери людської діяльності та формування міжособистісних відносин;

- основним змістом гри є людина та відносини дорослих;

- скороченість та узагальненість ігрових дій - важлива умова проникнення дитини у сферу соціальних відносин; своєрідне їх моделювання засобами ігрової діяльності.

Список літератури

1. Божович Л.И. Психологические закономерности формирования личности в онтогенезе. Избранные психологические труды. М.: Межд.пед.акад., 1995. 212 с.

2. Выготский Л.С. Проблема возраста. Собр. соч. В 6 т. Т.4. М.: Педагогика, 1984. С.244 – 269.

3. Запорожец А.В. Игра и развитие ребенка. Психология и педагогика игры дошкольника / Под. ред. А.В.Запорожца и А.П.Усовой. М.: Просвещение, 1966. 117 с.

4. Зеньковский В. В. Психология детства. М.: Школа-Пресс, 1996. 336 с.

5. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л.М.Проколієнко. К.: Рад. школа, 1989. 608 с.

6. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. М.: «Мысль», 1965. 584 с.

7. Рубинштейн Л.С. Проблемы общей психологии. М., 1973. 424 с.

8. Эльконин Д.Б. Детская психология. М.: Академия, 2006. 360 с.

УДК 373.31

*Гадельшина А.А.,
Шмелева Н.Г.*

Стерлитамакский филиал федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего профессионального образования «Башкирский государственный университет»

ИКТ КАК СРЕДСТВО АКТИВИЗАЦИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

*Gadelshina A.A.,
Shmeleva N.G.*

Sterlitamak branch of the federal state budgetary educational institution of higher professional education "Bashkir State University"

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES AS A MEANS OF ACTIVATING THE COGNITIVE INTEREST OF YOUNG SCHOOL CHILDREN

Аннотация.

В данной статье рассматриваются информационно-коммуникационные технологии как средство формирования познавательного интереса младших школьников в урочной и внеурочной деятельности. Раскрыты основные средства. Которые можно использовать на уроках с целью формирования познавательного интереса, а также даются некоторые рекомендации, которые могут помочь в данном процессе.

Abstract.

This article examines information and communication technologies as a means of forming the cognitive interest of younger students in lesson and extracurricular activities. Fixed assets are disclosed. Which can be used in the classroom in order to form cognitive interest, and also some recommendations are given that can help in this process.